

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Гендерна психологія»

вибірковий освітній компонент
за першим (бакалавр) рівнем вищої освіти
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за освітньо-професійними програмами «Екстремальна та кризова
психологія» та «Робота з персоналом»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах на
2024-2025 навчальний рік.
Протокол від «23» серпня 2024 року
№ 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Гендерна психологія»

2024 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

«Гендерна психологія» є вибірковою дисципліною за спеціальністю. Знання гендерної психології розширює уявлення студентів про можливості інтерпретації та аналізу основних соціально-психологічних феноменів в гендерній перспективі.

Основне завдання навчальної дисципліни – ознайомити здобувачів з різними аспектами вивчення гендеру у історичній ретроспективі та на сучасному етапі розвитку психології; основними теоретичними концепціями, даними емпіричних досліджень гендерної психології, а також методологічними можливостями вивчення гендерної проблематики; розкриття прикладних аспектів вивчення гендеру та сприяння розумінню стратегій підтримки самореалізації особистості у суспільстві з врахуванням гендера.

Основним предметом курсу є психологічні механізми «створення гендеру» та його вияву у суспільній та приватній сферах, у різних системах відносин; проблеми психологічного благополуччя чоловіків та жінок, а також їх самореалізація, породжена диференціацією та ієрархією гендерних ролей та статусів.

З метою активізації самостійної роботи програма містить практичні заняття, а також перелік завдань для самостійної роботи. Для підсумкового контролю програмою курсу передбачено проведення диференційованого заліку.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Селюкова Тетяна Василівна, старший викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах НУЦЗУ
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнко, 8. Викладацька. Тел моб. 067-57-44-607
E-mail	Selukova_tv@ukr.net
Наукові інтереси	Клінічна психологія, Психодіагностика, Диференціальна психологія
Професійні здібності	-професійні знання і значний досвід роботи клінічним психологом; -досвід керівництва виробничою практикою студентів-психологів; -консультативна та психокорекційна робота з хворими на невротичні розлади, посттравматичні стресові розлади та ін.; -індивідуальна консультативна та психокорекційна робота.

Наукова діяльність за освітнім компонентом	https://scholar.google.com.ua/citations?user=TRbhFoIAAAAJ&hl=ru ORCID 0000-0001-9038-2775
--	--

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 435. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета курсу полягає в набутті необхідних компетентностей для розуміння та врахування у своїй професійній діяльності феноменів соціальна роль та гендерна рівність, усвідомлення їх взаємозв'язку і значенні для індивіда та суспільства.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	вибіркова
Рік підготовки	2 курс
Семестр	3
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	3
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	90
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	18
- практичні заняття (годин)	-
- семінарські заняття (годин)	22
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсова робота (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	50
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль	Диф. залік

Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного навчання необхідне опанування навчальними дисциплінами: загальна психологія.

Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Відповідно до освітньо-професійних програм «Екстремальна та кризова психологія», «Робота з персоналом» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Результати навчання
- Знати теоретичні та методологічні засади гендерної психології, систему основних понять, структуру та сутність гендерних характеристик особистості
- Аналізувати й виявляти обмежувальні функції гендерних стереотипів і причини гендерного конфлікту, будувати оптимальні міжособистісні відносини в родині, групі та успішно вирішувати ситуації гендерного конфлікту
- Ефективно спілкуватися щодо гендерних питань в усній та письмових формах, спираючись на наукові психологічні дослідження.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Компетентності
- Вміння виявляти, окреслювати та вирішувати проблеми, що передбачає здатність як до нестандартного розв'язання задач, так і до розв'язання нетипових задач.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ГЕНДЕРУ.

Тема 1.1. Гендерна психологія як наука.

Тема 1.2. Теоретико-методологічні основи гендерної психології

Тема 1.3. Гендерна ідентифікація

Тема 1.4. Гендерна соціалізація.

Тема 1.5. Гендерні стереотипи. Гендерні ролі.

МОДУЛЬ 2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.

Тема 2.1. Гендерні особливості спілкування.

Тема 2.2. Гендерні конфлікти.

Тема 2.3. Гендерна рівність. Гендерна дискримінація. Гендер та насильство.

Тема 2.4. Стать та кар'єра. Моделі лідерства. Гендер та психологічне благополуччя людини.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма навчання					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
3 - й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.1.	10	2	2		6	
Тема 1.2.	10	2	2		6	
Тема 1.3.	10	2	2		6	
Тема 1.4.	23	4	6		13	модульна контрольн а робота (теми 1.1- 1.4)
Разом за модулем 1	53	10	12		31	
Модуль 2.						
Тема 2.1.	9	2	2		5	
Тема 2.2.	9	2	2		5	
Тема 2.3.	9	2	2		5	
Тема 2.4.	10	2	4		4	модульна контрольна робота (теми 2.1- 2.4)
Разом за модулем 2	37	8	10		19	
Разом	90	18	22		50	

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет, структура та завдання гендерної психології.	2
2.	Відмінності та співвідношення понять «стать» і «гендер».	2
3.	Проблеми гендерної соціалізації	2
4.	Гендерні характеристики особистості: гендерні відмінності	2
5.	Гендерні характеристики особистості: гендерна ідентичність, гендерні ролі.	4
	Гендерні характеристики особистості: гендерні стереотипи та установки	
6.	Гендер та сексуальність.	2
7.	Гендер та спілкування.	2
8.	Гендер та насильство.	2
9.	Гендер та психологічне благополуччя людини.	4
	Разом	22

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, консультації, контрольні заходи, самостійна робота. Використовуються словесні (пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація, спостереження), практичні методи навчання.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
------------------------	-----------------------------	---	---

I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	5	-	-
	семінарські заняття	5	5	25
	практичні заняття*	-	-	-
	модульний контроль*	1	15	15
Разом за модуль 1				40
Модуль 2	лекції	4	-	-
	семінарські заняття	4	5	20
	практичні заняття*	-	-	-
	модульний контроль*	1	15	15
Разом за модуль 2				35
Індивідуальна самостійна робота				25
II. Підсумковий контроль (диф.залік)				
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

* – види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Поточний контроль

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

3-5 бали – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.

2 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншу кількість тестових завдань.

1 бал - здобувач частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.

0 балів - здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка повідомлення, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульних контрольних робіт.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох питань. Відповіді на поставленні питання слухачів повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 15 балів):

13-15 балів – вільно володіє обсягом матеріалу, вільно висловлює власні думки, повністю і якісно розкрив всі питання виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовує міжпредметні зв'язки.

9-12 балів – вільно висловлює власні думки, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні помилки;

5-8 балів – не повністю з допущенням помилок розкрив всі питання;

1-4 бали – розкрив тільки одне питання;

0 бал – відповідь відсутня.

Модуль 1.

1. Гендерні дослідження і психологія.
2. Ставлення до жінки в різні історичні періоди,
3. Подвійні стандарти в оцінці сексуальності чоловіків та жінок.
4. Міждисциплінарні дослідження гендеру,
5. Гендерологія та феміністика.
6. Гендерна психологія як галузь соціальної психології.
7. Предмет та завдання гендерної психології,
8. Структура гендерної психології.
9. Розвиток гендерної психології.
10. Роль фемінізму в розвитку гендерних досліджень у психології.
11. Загальна характеристика етапів розвитку гендерної психології.
12. Співвіднесення понять «гендер» та «стать» у психології.
13. Гендер як пов'язана система уявлень – «культурна схем», яка

типизує індивідуальний досвід та поведінку (С.Бем),

14. Гендер як особливий порядок міжособистісної взаємодії та самопрезентації особистості (Г.Гарфінкель).

15. Маскулінність та фемінність як головні категорії гендерної психології.

16. Соціально-психологічний аналіз гендерних стереотипів, гендерних ролей та гендерних уявлень.

17. Гендерні стереотипи у ЗМІ, кіно, рекламі, політиці.

18. Вплив гендерних стереотипів на спілкування та поведінку людини.

19. Соціально-психологічний аналіз гендерних ролей.

20. Гендерна ідентичність особистості.

21. Структура гендерної ідентичності.

22. Етапи розвитку гендерної ідентичності.

23. Види гендерної ідентичності.

24. Гендерна ідентичність чоловіків та жінок.

25. Що таке гендерна соціалізація?

26. Механізми гендерної соціалізації особистості.

27. Інститути та агенти гендерної соціалізації особистості: сімейні та позасімейні джерела інформації.

Модуль 2.

1. Основні підходи до психологічного супроводу школярів у процесі їх гендерної соціалізації.

2. Спільне та роздільне навчання за статтю: психологічний аналіз організації навчання.

3. Психологічні аспекти проблеми сексизму та гендерної асиметрії.

4. Обмеження особистісного розвитку, що накладаються традиційними гендерними ролями.

5. Гендерна категоризація та прихильне ставлення до своєї та чужих гендерних спільнот.

6. Гендерне насильство у стосунках та переслідування крізь призму психології.

7. Прояви та причини насильства в сім'ї, в стосунках; насильство та сексуальні домагання на робочому місці і т.д.

8. Психологічна допомога особам, які стали жертвами гендерного насильства.

9. Гендерна дискримінація, сексизм та гендерна маніпуляція.

10. Гомофілія та гомофобія.

11. Взаємозалежність гендера та комунікації.
12. Феномен лінгвістичної дискримінації гендерів.
13. Комунікація як відображення змісту поняття гендеру.
14. Вплив гендерних стереотипів на спілкування та поведінку людини.
15. Соціальні чинники щасливого життя чоловіків та жінок.
16. Гендер та задоволеність роботою.
17. Гендерні практики дозвілля та його роль у житті чоловіків та жінок.
18. Гендерні дослідження в професійній діяльності.
19. Особливості гендерної протиправної поведінки.
20. Охарактеризуйте гендерні відносини в сім'ї.
21. Який соціальний статут жінок в сучасних умовах.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі есе, реферату або презентації.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 25 балів):

20-25 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;

15-19 балів - самостійна робота здобувачем виконана майже на 90% від загального обсягу.

10-14 балів – робота виконана майже на 80% від загального обсягу;

5-9 балів – обсяг виконаних завдань становить від 50% до 79% від загального обсягу;

2-4 бали – обсяг виконаних завдань складає від 20% до 49% від загального обсягу;

1 бал – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;

0 бал – в цілому обсяг виконаних завдань передбачене на індивідуальну самостійну роботу складає менше 10% від загального обсягу.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти за модулем 1 та 2:

1. Гендерна ідентичність у дитинстві.
2. Розвиток гендерної ідентичності у підлітковому віці та юності.
3. Гендер та розвиток особистості дорослих.
4. Гендерна ідентичність у контексті старіння.
5. Гендерні відмінності у сексуальності.
6. Гендерні відмінності та харчова поведінка.
7. Гендерна соціалізація та гендерні відмінності в емоційному розвитку.
8. Гендерні особливості вербальної та невербальної комунікації.
9. Гендерні особливості креативності особистості.
10. Академічні здібності та нахили школярів: гендерно-психологічний аналіз.
11. Математичні здібності дівчат у контексті гендерної соціалізації.
12. Комунікація як формування генедеру.
13. Основні елементи гендерної комунікації світогляд, мова, невербальна поведінка.
14. Бар'єри гендерної комунікації.
15. Гендерні особливості спілкування. Взаємини чоловіків та жінок.
16. Значущість спілкування для чоловіків та жінок.
17. Ставлення до протилежної статті.
18. Гендерні особливості дружби. Гендерні аспекти самотності.
19. Гендер, та насильство.
20. Концепції, форми психологічного насильства щодо жінок.
21. Жінки і війна: психологічні аспекти. Травма війни у жінок.
22. Психологічна допомога жінкам, постраждалим від насильства.
23. Психологічні аспекти контролю народжуваності, розмірів тіла, репродукції.
24. Соціальні чинники щасливого життя чоловіків та жінок.
25. Гендер та задоволеність роботою. Гендерні практики дозвілля та його роль у житті чоловіків та жінок.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі диф.залику.

Критерії підсумкового оцінювання здобувачів вищої освіти за очною (денною) формою навчання на диференційному залику оцінюється за результатами сумарного накопичування балів протягом семестру

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).
3. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.
4. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %.

Рекомендовані джерела інформації

Література

1. Говорун Т. В. Гендерна психологія: навч. посіб. К. : Академія, 2014. 308 с.
2. Говорун Т. Стать та сексуальність: психологічний ракурс: навч. посіб. Тернопіль : Навч. кн. 2016. 384 с.
3. Гордонова Н.М. Гендерний розвиток особистості. К.: Шкільний світ, 2011. 128с.
4. Заграй Л.Д. Теорії гендеру: Гендерні дослідження у психології : навчальний посібник ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника" ФО-П Петраш К. Т. Івано-Франківськ, 2019. 264 с.
5. Кікінежді О.М. Формування гендерної культури молоді: Навчально-методичні матеріали до тренінгової програми. Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2016. 160 с.
6. Основи теорії гендеру: Навч. посібник / За ред. М.М. Скорик. К.: «К.І.С.», 2004. 536 с.
7. Ткалич М. Гендерна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2016. 256 с.
8. Шевченко З. В. Словник гендерних термінів. Черкаси:видавець Чабаненко Ю. 2016. Режим доступу: <http://a-z-gender.net/ua/>
9. Щотка О.В. Гендерна психологія: навч. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 358 с.
10. Вплив війни на людину. Зміни психіки та характеру в умовах воєнного стану. Посилання: (www.umj.com.ua/uk/publikatsia-241952-vpliv-vijni-na-lyudinu-zmini-psihiki-ta-harakteru-v-umovah-voyennogo-stanu).
11. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 2022. 52 с.

12. Кузікова С., Зливков В., Лукомська С., Щербак Т., Котух О. Психологічний супровід особистості в умовах війни: навч. посібник. Київ. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2024. 260 с.
13. Полчанова Г. С. Психологічна підтримка під час війни: / Г. С. Полчанова, Л. В. Боримська. Житомир, 2022. 61 с.
14. Панок В.Г. Психологічні дослідження в умовах війни: проблеми і завдання. Вісник НАПН України, 2023, 5(1). С. 1-12.

Інформаційні ресурси

1. Уварова О. Права жінок і гендерна рівність в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://lhelsinki.org.ua/prava-zhinok-i-henderna-rivnist-v-ukrajini-o-uvarocha/>.
2. Чуйко О., Куравська Н. Гендер і кар'єра: навчальний посібник / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім.В. Стефаника». Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2019. 372 с.
http://gestproject.eu/wp-content/uploads/2019/02/Chuiko-Gender_and_Career_PNU.pdf
3. Програми гендерних студій в українських університетах. /За ред. О.Л. Зінюк. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника». ІваноФранківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», 2019. 788 с. <http://gestproject.eu/wpcontent/uploads/2019/02/Ukraine-Compendium.pdf>

Розробник:

старший викладач кафедри

психології діяльності в особливих умовах

Тетяна СЕЛЮКОВА

